Liikenne- ja viestintävaliokunta
LiV@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto liikenne- ja viestintävaliokunnalle valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksiksi (kybersolidaarisuussäädös ja kyberturvallisuusasetuksen muuttaminen, U 20/2023 vp)

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt Liikenne- ja viestintävirastolta lausuntoa valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksiksi (kybersolidaarisuussäädös ja kyberturvallisuusasetuksen muuttaminen, U 20/2023 vp). Liikenne- ja viestintävirasto kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausunnossaan seuraavaa:

1 Ehdotuksen tavoitteet ja yleiset havainnot

Liikenne- ja viestintävirasto pitää tärkeänä, että kyberturvallisuutta vahvistetaan laajasti myös Euroopan unionin tasolla. Kyberturvallisuuden uhkataso on pysyvästi muuttunut ja tähän vastaaminen edellyttää uusia ja tehokkaampia toimia koko Euroopassa. Kyberturvallisuuden vahvistaminen edellyttää myös lainsäädännön tarkastelua teknologioiden kehittyessä ja uhkaympäristön muuttuessa. On huomioitava, että kyberturvallisuuden saralla useat verkostot perustuvat osallistujien vapaaehtoiseen ja luottamukselliseen yhteistyöhön ja tämän yhteistyön tulee sääntelykehyksestä riippumatta olla jatkossakin mahdollista.

On syytä huomioida, että EU:n tasolla on annettu viime vuosina merkittävä määrä uusia kyberturvallisuutta koskevia lainsäädäntöehdotuksia. Liikenne- ja viestintävirasto pitää tärkeänä, että ehdotusten taustalla on yhteisesti tunnistettuja tarpeita ja kehityskohteita. Uusien ehdotusten laatimisen ja käsittelyn yhteydessä on ensiarvoisen tärkeää pyrkiä välttämään päällekkäisiä toimia ja toimenpiteitä. Nyt kyseessä oleva kybersolidaarisuussäädösehdotus sisältää useita päällekkäisyyksiä nykyisen toimintaympäristön kanssa.

Liikenne- ja viestintävirasto yhtyy valtioneuvoston kirjelmässä esitettyihin huoliin koskien toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatetta sekä huoleen vaikutustenarvioinnin puuttumisesta. Liikenne- ja viestintävirasto yhtyy myös valtioneuvoston kirjelmässä esitettyyn sääntelyehdotuksen jatkotarkastelun tarpeeseen suhteessa perustuslakiin ja perusoikeuksiin.

Liikenne- ja viestintävirasto kannattaa kybersolidaarisuussäädösehdotuksen ylätason tavoitteita, joiden tarkoituksena on vahvistaa EU:n yhteistä kyberhäiriöiden havainnointia, tilannekuvaa sekä kyvykkyyttä vastata kyberhäiriöihin. Toiseksi liikenne- ja viestintävirasto pitää kannatettavana, että myös tällä ehdotuksella halutaan vahvistaa yhteiskunnan kriittisten toimijoiden kyberturvallisuutta koskevia valmiuksia. Ehdotuksessa on myös kannatettavaa, että korostetaan yhteistyötä niin viranomaisten kesken kuin yhteistyötä viranomaisten ja yksityisen sektorin välillä. Kyberhäiriöiden hallinnassa ja kyvykkyyksien kehittämisessä on tärkeää, että panostetaan ehdotuksen mukaisesti myös jälkikäteisten arviointimekanismien käyttöönottoon sekä kehitykseen. Huolimatta kannatettavista tavoitteista sääntelyehdotuksen taustalla, Liikenne- ja viestintävirasto suhtautuu varauksella useisiin sääntelyehdotukseen sisältyviin toimiin ja toimenpiteisiin, joilla pyritään edistämään asetettuja tavoitteita.

Liikenne- ja viestintävirasto haluaa muistuttaa, että kybersolidaarisuussäädösehdotusta tulisi täydentää kattavalla vaikutustenarvioinnilla. Vaikutustenarvioinnin puuttuminen voi johtaa tilanteeseen, jossa esimerkiksi taloudelliset vaikutukset niin julkisen kuin yksityisen sektorin toimijoille ovat ennalta-arvaamattomia. Tämän lisäksi vaikutustenarvioinnissa olisi syytä täsmentää käsillä olevan ehdotusten suhdetta voimassa olevaan sääntelyyn ja valmisteilla olevaan muuhun sääntelyyn.

2 Kybersuojakilven perustaminen

Liikenne- ja viestintävirasto suhtautuu myönteisesti kybersuojakilven perustamisen taustalla oleviin tavoitteisiin. Uuden verkoston perustaminen edellyttää kuitenkin jatkotarkastelua. EU:ssa ja Euroopassa on jo tällä hetkellä olemassa useita verkostoja, joiden tarkoituksena on ehdotuksen verkoston tavoin vaihtaa ja analysoida tietoja kyberuhista ja kyberhäiriöistä. Näiltä osin on välttämätöntä arvioida nyt esitetyn mekanismin päällekkäisyyttä jo olemassa olevien verkostojen kanssa.

Kybersuojakilpi esitetään perustettavaksi ns. kansallisten turvaoperaatiokeskusten (SOC) ympärille. Liikenne- ja viestintävirasto painottaa, että sääntelyehdotuksen tarkoittamaa SOC-lyhennettä käytetään kyberturvallisuustoimialalla vakiintuneesti sääntelyehdotuksesta poikkeavalla tavalla.

Liikenne- ja viestintävirasto korostaa, että jatkovalmistelun aikana tulisi varmistua, että SOC-termin käyttämisestä, ja siten myös Kybersuojakilven tavoitteista ja toiminnasta, on olemassa yhteisymmärrys jäsenvaltioiden, komission sekä kyberturvallisuustoimialan kesken.

Kybersuojakilven tavoitteena on kyberturvallisuuteen liittyvän uhkatiedon vaihdon, yhteisen ja alueellisten tilannekuvien kehittäminen EU:n laajuisesti siten, että kansallisesti yhteyspisteenä toimii yksi julkinen elin. Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että tavoite toteutuisi parhaiten tukemalla kansallisten kyberturvallisuusviranomaisten välisen yhteistyön kehittämistä, kuitenkin yksityisen sektorin toimijoiden tarpeet ja osaaminen huomioiden.

Liikenne- ja viestintäviraston Kyberturvallisuuskeskuksella on pitkät perinteet luottamuksellisesta yhteistyöstä yksityisen sektorin toimijoiden kanssa. Tämän johdosta Kyberturvallisuuskeskus olisi luonteva vaihtoehto kansalliseksi turvaoperaatiokeskukseksi.

Liikenne- ja viestintävirasto pitää tärkeänä, että toiminnan kehittämiselle voidaan hakea EU-rahoitusta.

3 Kyberhätätilanteiden mekanismi ja kyberturvallisuusreservi

Liikenne- ja viestintävirasto pitää kannatettavana, että sääntelyehdotuksella vahvistetaan varautumis- ja valmiustoimia laajamittaisiin kyberhäiriötilanteisiin sekä jäsenvaltioiden mahdollisuuksia keskinäiseen avunantoon. Kyberhätätilanteiden mekanismin kytkeminen NIS2-direktiivin tavoitteisiin ja velvoitteisiin on kannatettavaa. Kyberhätätilanteiden mekanismin ja kyberturvallisuusreservin edistäminen edellyttää kuitenkin merkittävää täsmentämistä ja vaikutustenarviointia sääntelyehdotuksen jatkovalmistelun aikana.

Liikenne- ja viestintävirasto pitää kannatettavana lähtökohtana, että kyberturvallisuusreservin käyttäminen EU:n jäsenvaltioiden keskinäisenä avunannon välineenä edellyttää aina kyberhäiriön ja -hyökkäyksen kohteeksi joutuneen tahon nimenomaista pyyntöä. Reservi koostettaisiin luotettavista palveluntarjoajista. Tämän osalta Liikenne- ja viestintävirasto pitää tärkeänä, että palveluntarjoajien joukko

edustaisi mahdollisimman laajasti EU:n eri jäsenvaltioita ja niissä toimivia yrityksiä. Liikenne- ja viestintävirasto pitää tärkeänä, että kyberhätätilanteiden mekanismi ja kyberturvallisuusreservi edistäisivät suomalaisten tietoturva-alan yritysten liiketoimintamahdollisuuksia. Liikenne- ja viestintävirasto korostaa, että kyberturvallisuusreservin koostamisessa ja tukipyyntöjen käsittelyssä painotettaisiin vahvemmin jäsenvaltioiden roolia esimerkiksi CSIRT- tai CyCLONe-verkoston kautta. Sääntelyehdotuksessa komissiolle ollaan antamassa hyvin vahvaa roolia kyberturvallisuusreservin täytäntöönpanemiseksi.

Liikenne- ja viestintävirasto pitää tärkeänä, että kyberhätätilanteiden mekanismiin liittyvän nopean kybertoiminnan joukkojen toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen. Kyberturvallisuusreservin tavoin on syytä korostaa, että nopean toiminnan joukkojen toiminnan tulisi myös perustua kyberhäiriön ja -hyökkäyksen kohteeksi joutuneen nimenomaisen tahon avunannon pyyntöön.

4 Kyberhäiriöiden jälkitarkastelumekanismi

Liikenne- ja viestintävirasto suhtautuu positiivisesti kyberhäiriöiden jälkitarkastelun kehitykseen EU:ssa. Kyberturvallisuuden kehityksen kannalta on tärkeää, että osoitetaan resursseja myös kyberhyökkäysten ja -häiriöiden jälkikäteiseen tarkasteluun ja analysointiin, jotta tapauksista voidaan oppia tulevaisuutta silmällä pitäen. Liikenne- ja viestintävirasto pitää EU:n kyberturvallisuusvirastoa (ENISA) sääntelyehdotuksen mukaisesti sopivana tahona koordinoimaan jälkitarkastelumekanismin mukaisesti merkittäviin ja laajoihin kyberturvallisuushäiriöihin liittyviä uhkia, haavoittuvuuksia ja häiriöön liittyviä hallintatoimia.

5 Ehdotus kyberturvallisuusasetuksen muuttamisesta

Liikenne- ja viestintävirasto korostaa valtioneuvoston kannan mukaisesti tavoitetta, että kyberturvallisuusasetuksen mukaisen sertifiointikehyksen laajentamisella pyritään vahvistamaan tietoturvallisuutta ja parantamaan turvallisten palveluiden saatavuutta EU:n sisämarkkinoilla. Liikenne- ja viestintävirasto haluaa kuitenkin muistuttaa, että sertifiointitoiminnan ja sertifiointikehyksen laajentamisen ei tulisi aiheuttaa kohtuutonta haittaa tai hallinnollista taakkaa yksityisen sektorin toimijoille. On tärkeää, että sertifiointitoiminnan suhteen painotetaan myös tulevaisuudessa vapaaehtoisuutta.

6 Vaikutukset ja resurssit

Liikenne- ja viestintävirasto pitää ensiarvoisen tärkeänä, että sääntelyehdotuksen jatkovalmistelussa kiinnitetään huomiota vaikutustenarviointiin. Kattavat vaikutustenarvioinnit ovat perusedellytys tehokkaiden rakenteiden ja toimintatapojen kehittämiseksi. Mahdollisten uusien tehtävien tarkempi suunnittelu mahdollistaa myös tavoitteiden edistämistä tarkoituksenmukaisimmilla resursseilla. Ehdotuksen keskiössä oleva rajat ylittävän SOC-yhteenliittymän toiminta on monilta osin päällekkäistä jo olemassa olevan kyberturvallisuusviranomaisten keskinäisen ja kyberturvallisuusviranomaisten sekä yksityisen sektorin toimijoiden yhteistyön ja tiedonvaihdon kanssa. Liikenne- ja viestintävirasto pitää tärkeänä, että sääntelyehdotusta selkeytetään sen osalta, mitkä tehtävät edellyttävät tosiasiallisesti viranomaisten toimia ja mitkä ovat luonteeltaan viranomaistehtäviä. Kyseisten täsmennyksien jälkeen sääntelyehdotuksen vaikutuksia kansalliselle tasolle kyetään arvioimaan nykyistä täsmällisemmin. Liikenne- ja viestintävirasto haluaa lopuksi tuoda esille, että uudet sääntelyyn perustuvat tehtävät edellyttävät lisäresursseja kansallisella tasolla.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom